

Юлія Плетенецька, Ірина Бойко
м. Київ, Україна

Комунікативні функції умовних речень англійського класичного та сучасного роману: порівняльний аспект

The article considers the category of condition by means of studying the peculiarities of conditional sentences functioning through time continuum. The research outlines the communicative functions of conditional sentences of the novels "Pride and Prejudice" by Jane Austen and "Me Before You" by Jojo Moyes as representatives of English classical and modern literature and their Ukrainian translations made by Hanna Leliv and Nadiia Khaietska in the comparative aspect. In this regard conditional sentences act as means of information exchange that perform certain functions. In the paper it is proposed to distinguish the following communicative functions of conditional sentences of the novels: warning, threat, causality, thought-forming, apology, assumption, instruction demand, and promise.

Key words: conditional sentences, communicative functions, classical novel, modern novel.

У мовознавстві здійснюється різноплановий аналіз умовних речень як засобів вербалізації категорії умовності. Багатогранність умовного значення, його відносна подібність до значення причини становить проблему для правильного трактування умовних структур, що в свою чергу викликає розбіжності в поглядах на класифікацію умовних конструкцій, в тому числі і за комунікативними функціями. Метою розвідки є дослідити комунікативні функції умовних речень романів «Гордість та упередження» Джейн Остін та «До зустрічі з тобою» Джоджо Мойєс та їх перекладів, виконаних Ганною Лелів та Надією Хаєцькою відповідно, у порівняльному аспекті. Робота присвячена перш за все розгляду категорії умовності, дослідженню особливостей функціонування умовних речень, їх семантичних особливостей, з'ясуванню розбіжностей умовних речень у часовому континуумі.

У ході наукової розвідки, розглядаючи умовні речення як засоби обміну інформацією, що реалізують певну функцію, ми з'ясували комунікативні функції умовних речень, виокремлених у класичному англійському романі Джейн Остін «Гордість і упередження» та сучасному романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою». Розрізнення умовних речень за їх комунікативною функцією ми зосередили на дослідженні умовного підрядного зв'язку в англійській мові, проведеного лінгвістом О.І. Кхеліл, яка систематизувала класифікації різних

науковців, таким чином виокремивши певні комунікативні функції умовних речень [1, с. 223].

Під час дослідження комунікативних особливостей умовних речень романів «Гордість та упередження» та «До зустрічі з тобою», було виокремлено такі комунікативні функції, як: функції попередження, погрози, казуальності, мислеоформлення, вибачення, припущення, інструкції, вимоги та обіцянки.

Серед умовних речень класичного англійського роману «Гордість та упередження» наявно багато речень, що мають комунікативну функцію попередження або застороги. Прикладом може слугувати речення: *...he may never do more than like her, if she does not help him...* [4, р. 21]. – *...якщо вона не спонукатиме його, то він може так і не зробити наступного кроку* [5, с. 21]. Конструкції з дещо більшим прагматичним впливом можуть мати комунікативну функцію погрози. Наприклад, *...if he does it any more I shall certainly let him know...* [4, р. 23]. – *Якщо він ще раз так зробить, я дам йому зрозуміти...* [5, с. 23].

Сучасний роман «До зустрічі з тобою» теж містить значну кількість конструкцій, що мають комунікативну функцію попередження або застороги. Наприклад, у реченні *If you do that it's going to go everywhere* [2, р. 229]. – *Якщо ви зробите так, то шампанське буде скрізь* [3, с. 185] головний герой Вілл застерігає одного з гостей від неправильних дій, що можуть привести до небажаних наслідків. Комунікативну функцію іронічної погрози відтворено в реченні *If you do the Christy Brown I will drive home and leave you stuck here with the pointy-heads* [2, р. 335]. – *Якщо ти будеш удавати Крісті Брауна, я покину тебе з цими розумниками й поїду додому* [3, с. 268]. Оскільки цей любовний роман сповнений іронічних та сатиричних зауважень, майже всі речення з комунікативною функцією погрози мають відтінок іронії або сарказму відповідно. Єдиним прикладом умовного речення, де комунікативна функція погрози несе серйозний характер, є таке речення *If you go, Louisa, you needn't come back* [2, р. 461]. – *Якщо ти поїдеш, Луїзо, можеш не повертатися* [3, с. 363].

Роман Джейн Остін «Гордість та упередження» налічує також багато речень, що реалізують комунікативну функцію вибачення. З огляду на те, що цей твір є класичним англійським романом, усім вибаченням автор надає ввічливості. Наприклад, *...if my manner has been at all reprehensible, I here beg leave to apologise* [4, р. 115]. – *...якщо моя поведінка гідна осуду, то прошу вас мені вибачити* [5, с. 115] або *... if I could feel gratitude, I would now thank you* [4, р. 197]. – *Прошу вибачити мені, якщо я завдала комусь болю* [5, с. 197].

Оскільки в сучасному романі спілкування героїв між собою є досить простим, розмовним, ввічливі форми вибачення не вводяться за допомогою складних умовних конструкцій. З цього випливає, що серед умовного складу роману Джордж Мойєс «До зустрічі з тобою» відсутні умовні конструкції з комунікативною функцією вибачення.

Деякі речення роману «Гордість та упередження» виконують комунікативну функцію казуальності. Наприклад, *When a woman has five grown-up daughters, she ought to give over thinking of her own beauty* [4, p. 4]. – Коли жінка має п'ятьох дорослих доньок, то їй вже не варто перейматися власною красою [5, с. 4]. Прикладом також може слугувати речення *...if your nephew does not object to them, they can be nothing to you* [4, p. 347]. – ...якщо ваш племінник не проти, то вас це тим паче не має хвилювати [5, с. 347], у якому надається роз'яснення ситуації, що склалася.

У романі «До зустрічі з тобою» теж зустрічаються речення з комунікативною функцією казуальності. Наприклад, в умовному реченні *I'll tell Will you have a family commitment if you really just need some time* [2, p. 156]. – Я скажу Віллові, що у вас родинне свято, якщо вам справді потрібен час [3, с. 130] головна та підрядна частина перебувають у причинному зв'язку. Це справджується і для речення *If you position it near his hand, he can usually manipulate it himself* [2, p. 39]. – Якщо покласти її поруч із його рукою, він, зазвичай, керує нею [3, с. 38].

Кожен з романів містить багато філософських роздумів, які також втілюються за допомогою умовних речень. Прикладом з роману Джейн Остін «Гордість та упередження» може слугувати речення *...for what becomes of the moral, if our comfort springs from a breach of promise?* [4, p. 373] – ...що ж трапиться з нашими моральними цінностями, якщо заради власних гараздів ми охоче зраджуємо чужу таємницю? [5, с. 373], а з роману Джордж Мойєс «До зустрічі з тобою» – *When you spend all day in really close proximity to someone, there is no escape from their moods* [2, p. 301]. – Якщо ви проводите весь день у безпосередній близькості до когось інше, то від їхнього позаного настрою не втечеш [3, с. 241] або *But surely if you loved someone it was your job to stick with them?* [2, p. 70] – Утім, природно, як когось кохаєш, твоє місце поруч з ним, хіба ні? [3, с. 62], з якими погодиться майже кожен читач. Подібні речення мають комунікативну функцію мислеоформлення.

Умовні речення класичного англійського роману «Гордість та упередження» та сучасного роману «До зустрічі з тобою» реалізують також комунікативну функцію припущення. Яскравим прикладом з роману Джейн Остін може слугувати речення *Perhaps he must, if he*

sees enough of her [4, p. 21]. – *Може й так, якщо він досить часто її бачить* [5, с. 21], а прикладом з роману Джордж Мойєс – конструкція *If I lose my job, maybe I'll come over...* [2, p. 237] – *Якщо я втрачу роботу, може, прийду в гості...* [3, с. 191]. В обох зразках додані до словникового складу вставні слова *perhaps* та *maybe*, що вказують на невпевненість, посилюють реалізовану мовцями комунікативну функцію припущення, закладену в цих умовних реченнях.

Зміст сучасного англійського роману «До зустрічі з тобою» зумовлює наявність у творі речень, у яких подано чіткі інструкції, що справджується також і для умовних речень. З цього випливає, що роман містить умовні речення з комунікативною функцією інструкцій. Наприклад, *If something unavoidable comes up either ring the intercom or call my mobile number* [2, p. 38]. – *Якщо з'явилась якась нагальна справа, то або подзвоніть по внутрішньому телефону, або зателефонуйте мені на мобільник* [3, с. 38]. У класичному англійському романі «Гордість та упередження» відсутні умовні речення з комунікативною функцією інструкції.

В умовних реченнях класичного англійського роману реалізується також комунікативна функція вимоги, яка залежно від інтенцій мовця може мати більш або менш суворий характер. Прикладом з роману «Гордість та упередження» слугує конструкція *...if you can compass it, do cure the younger girls of running after officers* [4, p. 52]. – *...а молодих панночок, якщо це вам під силу, переконаєте не бігати за офіцерами* [5, с. 52]. Прикладом речення з комунікативною функцією більш суворої вимоги є конструкція *Indeed you must go, it will be impossible for us to visit him if you do not.* [4, p. 4-5] – *Ви мусите йти, інакше ми ніяк не зможемо відвідати його, якщо спершу там не побуваєте ви* [5, с. 4].

Дошкульне зауваження *So I would really appreciate it if you didn't take my life as unpleasant as you do everyone else's* [2, p. 74]. – *Тому була б дуже вдячна, якби ви не псували мені життя, як робите це іншим* [3, с. 66] в романі Джордж Мойєс «До зустрічі з тобою», на перший погляд, має комунікативну функцію прохання, але насправді реалізує функцію вимоги.

Ще однією комунікативною функцією, яку можуть реалізовувати умовні речення, є функція обіцянки. Це підтверджує значна кількість речень, як класичного англійського, так і сучасного романів.

Яскравим прикладом з роману «Гордість та упередження» можуть слугувати речення: *...if a smart young colonel ... should want one of my girls I shall not say nay to him...* [2, p. 29] – *...якщо розумний молодий полковник ... захоче побратися з моєю донькою, я йому не відмовлю...* [5, с. 29]. Іронічну обіцянку дає батько одній із своїх дочок:

If you are a good girl for the next ten years, I will take you to a review at the end of them [4, p. 290]. – Якщо наступні десять років ти будеш чемною дівчинкою, то по закінченні цього терміну я візьму тебе з собою до театру [5, с. 290].

У романі «До зустрічі з тобою» комунікативна функція обіцянки реалізується в реченнях *I'll go if you come with me [2, p. 206]. – Я піду, якщо ти підеш зі мною [3, с. 168]* та *I'll do it if Will tells me what to do [2, p. 207]. – Я це зроблю, якщо Вілл скаже мені, що робити [3, с. 169].* Оскільки речення, що втілюють таку функцію, стосуються майбутнього, граматично вони завжди оформлюються за зразком умовних речень І типу.

Отже, відповідно до інтенції мовця умовні речення можуть виконувати низку різноманітних комунікативних функцій. Умовні речення класичного англійського роману Джейн Остін «Гордість та упередження» мають такі комунікативні функції, як: попередження, погрози, мислеоформлення, казуальності, суворої вимоги, вибачення, припущення та обіцянки. У свою чергу умовні речення сучасного англійського роману Джордж Мойєс «До зустрічі з тобою» реалізують комунікативні функції попередження, погрози, вимоги, обіцянки, інструкції, припущення, мислеоформлення та казуальності.

Література

1. Ххеліс О.І. Комунікативні функції англійських умовних речень в історичній перспективі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. № 63. С. 223-227. **2.** Moyes J. Me before you. London, 2012. 504 p. **3.** Мойєс Дж. До зустрічі з тобою /пер. з англ. Н. Хаєцької. Харків, 2017. 384 с. **4.** Austen Jane. Pride and Prejudice. Kyiv, 2015. 382 p. **5.** Остін Д. Гордість і упередження /пер. з англ. Г. Лелів. Київ, 2015. 382 с.

Дар'я Прокончук, Ольга Линтвар
м. Київ, Україна

Кінематографічність риторичних питань у творах Е. Гемінгвея та їх український переклад

The article carries out linguistic and translation analysis of rhetoric questions and explores their cinematographic nature in the works of the classical American writer E. Hemingway and their Ukrainian translations. It is emphasized that the pragmatic influence of rhetoric questions is provoked by E. Hemingway's cinematic language, which creates a specific emotional and sensual context.

Key words: cinematography, rhetoric questions, stylistic internal form, pragmatic influence, cinematic language.